

آینده پژوهی در

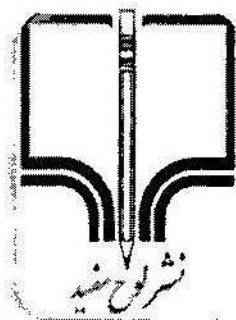
آموزش

تألیف: امیرارسلان مجام رضا محله،

هاجر شیرینی یابی، امین مجام

(چاپ اول)

تهران - ۱۳۹۴

سرشناسه

حجاء رضا محله، اميرارسلان، ۱۳۳۸ -

عنوان و نام پديدآور	آينده پژوهي در آموزش
مشخصات نشر	تهران: لوح سفيد، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهري	۲۸۲ ص.: مصور، جدول
شابك	۹۷۸-۶۰۰-۹۵۵۲۴-۰۰۰-۵
وضعيت فهرست نويسي	قياي مختصر
يادداشت	فهرست نويسي كامل اين اثر در نشاني: http://opac.nlai.ir قابل دسترسي است
يادداشت	واژه نامه
شناسه افزوده	شيري يايچي، هاجر، ۱۳۶۸ -
شناسه افزوده	حجاء، امين، ۱۳۷۰ -
شماره كتابشناسي ملي	۳۸۷۲۹۵۸

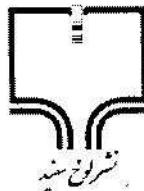
عنوان

آينده پژوهي در آموزش

تأليف	اميرارسلان حجاء رضا محله، هاجر شيري يايچي، امين حجاء
نوبت چاپ	اول
سال چاپ	۱۳۹۴
شمارگان	۳۰۰۰
ويراستار	ميشم حجاء
صفحه آرايي	سارا توکلي
طرح جلد	مالک اشتر شجاعی
تلفن	۰۹۳۵-۸۳۶۳۶۶۲
ISBN	۹۷۸-۶۰۰-۹۵۵۲۴-۰۰۰-۵
قيمت	۱۵۰/۰۰۰ ريال

Nashrlohesefid@gmail.com / meisam_hejam@yahoo.com

آدرس پست الكترونيك

کليه حقوق براي ناشر محفوظ است.

آدرس: اتوبان امام علي - خيابان شهيد ذوالفقاري - کوچه خدادوست پلاک ۱۰ - واحد ۱

انتشارات لوح سفيد - تلفن ۰۲۱-۳۳۰۰۲۵۲۷

پیشگفتار

امروزه تغییرات با نرخ سریع‌تری به وقوع می‌پیوندند. تغییرات فناوری و متعاقباً تغییر در دیگر جنبه‌های زندگی، افزایش روزافزون وابستگی متقابل کشورها و ملل، تمرکززدایی جوامع و نهادهای موجود که به دلیل گسترش فناوری اطلاعات شتاب بیشتری یافته است، تمایل روزافزون به جهانی‌شدن به همراه حفظ ویژگی‌های ملی، قومی و فرهنگی و بسیاری عوامل دیگر، لزوم درک بهتر از «تغییرات» و «آینده» را ایجاب می‌کند.

میل به آگاهی و شناخت آینده همواره در طول زندگی انسان از گذشته‌های دور وجود داشته است. اهمیت و نیاز به اطلاع از حوادث در طول تاریخ، با ظهور افرادی در هیأت پیشگو و طالع‌بین بروز یافته است. در گذشته به واسطه سطح دانش و معرفت، این میل محدود به زمان‌های کوتاه در آینده بوده ولی امروزه با رشد علم و توسعه فناوری‌ها، انسان به دوره‌های بلندمدت می‌اندیشد. تبلور این نیاز در عصر حاضر به صورت مطالعات آینده‌ها، من جمله سازمان‌ها/موسسه‌ها و مراکز آموزشی محسوب می‌شود. توجه به میزان افزایش علم در چند دهه اخیر نسبت به گذشته و حرکت شتابان جهان کنونی بر اساس دانش محوری، تصمیم‌گیران سازمان‌ها را ملزم به شناخت آینده و مطالعات آینده‌شناسی می‌کند. سازمان‌های آموزشی با توجه به نقش خطیر خود در زمینه تعلیم و تربیت نسل‌های آینده، نیازمند نگرش و توجه جدی به آینده نه تنها به منظور آمادگی برای بهره‌گیری از امکانات جدید، بلکه تلاش در زمینه ساختن آینده مطلوب هستند. ظهور مفاهیم جدید فرهنگی و اجتماعی، ارزش‌های فرهنگی در حال تغییر و سرعت تغییرات که تابعی از تأثیر رشد فن‌آوری‌های ارتباطی و همچنین اقدامات نهادهایی چون دولت، مجلس، گسترش ضریب نفوذ رسانه‌ها اعم از تصویری، نوشتاری و شنیداری در سطوح داخلی و خارجی است، کارایی این سازمان‌ها را با مسائل متنوع و پیچیده‌ای مواجه نموده است. علاوه بر این انتظار جامعه در خصوص

تربیت نیروی انسانی کارآمد، توانمند، پائیدار و متعهد به ارزش‌های مذهبی و ملی، ضرورت توجه به مسائل آینده را در آموزش دوچندان می‌کند. اکنون سؤال اصلی مطرح این است که آینده‌پژوهی چه نقشی در کارایی آموزشی و پرورشی دارد؟ و چگونه می‌تواند در تحقق اهداف ایفای نقش نماید؟ مطالعات آینده از آنجاکه فرصتی ساختاریافته برای نگاه به آینده و بررسی نقش عوامل مؤثر در ایجاد آینده فراهم می‌نماید، امکان ایجاد چشم‌انداز مطلوب برای تصمیم‌گیران و سیاست‌گذاران آموزشی و پرورشی به وجود می‌آورد. افق‌های نوین از طریق شناسایی و ایجاد ظرفیت‌ها و توانمندی‌های جدید، امکان بهره‌گیری از فرصت‌ها در زمان آینده را بهتر می‌سازد. ضمن آن‌که با این رویکرد، مشکلات و نارسایی‌های ناشی از شرایط آینده قابل احصاء و رفع آن‌ها امکان‌پذیرتر خواهد بود.

آینده‌پژوهی؛ شناخت آینده در موضوعات و پدیده‌ای مختلف اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و فناوری است که امکان انتخاب، برنامه‌ریزی و مواجهه آگاهانه و مدبرانه با آن‌ها را در حد مطلوب و بایسته فراهم می‌سازد. درواقع آینده‌پژوهی درصدد ایجاد دوراندیشی و آینده‌شناسی در سطوح مختلف زندگی بشری است تا ضمن بیان اهمیت و ضرورت توجه به رویدادها و تحولات فراروی جهان، توانایی برخورد سنجیده و مناسب با آن‌ها را فراهم سازد و یا الگوها و سناریوهای مطلوب و موجهی برای آن ارائه دهد. دو عنصر بنیادین در آینده‌پژوهی؛ زمان و تغییر است، شاید بتوان گفت رسالت اصلی آینده‌پژوهی مدیریت بر تغییرات در مقیاس‌های مختلف زمان است.

به همین منظور کتاب حاضر تحت عنوان «آینده‌پژوهی در آموزش» مدون گردید. در این کتاب تلاش شده است تا مهم‌ترین مباحث موردنیاز کاربردی در موضوعات متنوع و جذاب برای مدیران، کارشناسان آموزشی و پرورشی سازمان‌ها و مراکز آموزشی، اساتید، دانشجویان رشته‌های آموزشی و همچنین مسئولین سازمان‌ها و سایر علاقه‌مندان تدوین شود؛ و مطالعه کنندگان و مراجعه‌کنندگان این کتاب با استفاده

از مباحث و محتوا، می‌توانند نظام آموزشی موردنظر را، چابک‌تر، متحول و کاربردی‌تر نمایند. محتوای این کتاب بر چهار فصل است که در فصل یکم، به پیشینه آینده‌پژوهی، مفاهیم و تعریف آینده‌پژوهی، اهمیت آینده‌پژوهی در آموزش، ضرورت آینده‌پژوهی در آموزش، اهداف آینده‌پژوهی در آموزش، ویژگی‌های آینده‌پژوهان، برنامه‌ریزی و آینده‌پژوهی، آینده در عرصه آموزش، در فصل دوم، به مدیریت درست آینده، اهداف اساسی مدیریت و رهبری آموزشی، مدیریت استراتژیک آموزشی، جایگاه تفکر استراتژیک در برنامه‌ریزی آموزشی استراتژیک، عناصر اصلی فرایندهای آینده‌نگاری، آینده‌ها (انواع آینده)، طبقه‌بندی روندها و شگفتی‌های آینده، موضوعات کلیدی مطرح در آینده‌پژوهی، فاکتورهای آینده، ابعاد و مؤلفه‌های آینده‌پژوهی در نظام آموزشی، در فصل سوم، به رویکردهای آینده‌پژوهی، ویژگی‌های بنیادین روش‌های آینده‌نگاری، روش‌های انتخاب آینده‌نگاری، انواع روش‌های آینده‌نگاری، ترکیب مدل‌ها و روش‌ها (آینده‌پژوهی ترکیبی)، تصمیم‌گیری در سازمان‌های آموزشی، در فصل چهارم، به کانون‌های تفکر آموزشی و پرورشی، مدل مفهومی اجرای برنامه‌ی آینده‌نگاری، مراحل عملیاتی پیاده‌سازی برنامه‌ی آینده‌نگاری، عناصر اجرای آینده‌پژوهی موفق، نظرات و دیدگاه‌های آینده‌نگری در حوزه آموزش و عمل، خروجی‌ها و دستاوردهای آینده‌پژوهی آموزشی و پرورشی، آینده‌پژوه آموزشی (مدیران/ کارشناسان، اساتید، مربیان و فراگیران)، پرداخته شده است. مؤلفین نه‌تنها هرگز مدعی کمال نبوده، بلکه معتقد هستند کمی و کاستی آن بسیار است. لذا مسئولیت هرگونه لغزش و خطای احتمالی در تدوین مطالب را بر عهده می‌گیرند و از استادان، صاحب‌نظران، منتقدان، معلمان، مدیران آموزشی و پرورشی و دانشجویان گرامی تقاضا می‌کنند از یادآوری اشتباهات و نارسایی‌های موجود در این کتاب دریغ نفرمایند. در پایان امید است مطالعه این کتاب برای آینده‌پژوهان، مدرسان، مدیران و کارشناسان آموزشی و پرورشی، دانشجویان، معلمان، استادان و برنامه‌ریزان نظام آموزشی مفید واقع شود. انشاء الله.

عناصر خلق آینده موفق

ردیف	عناصر اجرایی ✓
۱	رهبری
۲	یادگیری حین عمل
۳	باقت
۴	آموزش
۵	برنامه ریزی مشارکتی
۶	ارزیابی
۷	آینده‌های بدیل
۸	آینده‌پژوهی
۹	پیچیدگی

نتایج آینده‌پژوهی در نظام‌های آموزشی و پرورشی

ردیف	خروجی‌های آینده‌پژوهی
۱	پیش‌بینی‌ها (روندها، فرصت‌ها، چالش‌های) آموزشی و پرورشی
۲	طراحی چشم‌اندازهای (Visions) آموزشی و پرورشی
۳	نگاشت آینده‌نگاری‌های (Foresight) آموزشی و پرورشی
۴	جهت‌گیری‌های استراتژیکی آموزشی و پرورشی
۵	ارائه ایده‌های نو در آموزش و پرورش فراگیران
۶	ارائه نظریه‌های نو در آموزش و پرورش
۷	ارائه راه‌حل‌های نو (برای بهره‌گیری از فرصت‌ها و غلبه بر چالش‌های) آموزشی و پرورشی
۸	ارائه روش‌ها و تکنیک‌های نو برای کشف آینده‌ی مطلوب و مق‌دور

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه.....	۱۹
فصل یکم - کلیات	
۱- پیشینه (آینده پژوهی).....	۱۵
۱-۱- مطالعه و پژوهش آینده.....	۳۲
۱-۲- افق‌ها / دوره‌های زمانی مطالعه آینده.....	۳۶
۲- مفاهیم و تعریف آینده پژوهی.....	۳۹
۳- اهمیت آینده پژوهی در آموزش.....	۴۲
۳-۱- آموزش در مواجهه با تغییرات.....	۴۶
۳-۲- توسعه، جمعیت و آموزش.....	۴۷
۳-۳- مناسبات جمعیت و توسعه در ایران.....	۵۰
۴- ضرورت آینده پژوهی در آموزش.....	۵۱
۵- اهداف آینده پژوهی در آموزش.....	۶۱
تعریف آینده‌های مطلوب آموزشی.....	۶۳
۶- ویژگی‌های آینده پژوهان.....	۶۷

- ۶-۱- ویژگی‌های چشم‌انداز آینده‌پژوهان..... ۶۸
- ۶-۲- هشت وظیفه مشارکت کنندگان در برنامه آینده‌پژوهی..... ۷۴
- ۶-۳- تقویت تفکرات آینده‌اندیشی..... ۷۴
- ۷- برنامه‌ریزی و آینده‌پژوهی..... ۷۶
- ۸- آینده در عرصه آموزش..... ۷۸
- ۸-۱- چرایی چالش‌های پژوهشی مطالعات آینده‌پژوهی..... ۷۹
- ۸-۲- ضرورت توجه به اصل توانمندسازی..... ۸۱
- ۸-۳- راه‌های تقویت عملکرد و چشم‌انداز فرد یا سازمان..... ۸۲
- ۸-۴- آموزش مهارت‌های شهودی (افزایش سرعت منحنی یادگیری)..... ۸۴
- ۸-۵- طراحی آموزش مهارت‌های شهودی..... ۸۴
- ۸-۶- عناصر پایه و اساسی آموزش مهارت‌های شهودی..... ۸۵
- ۸-۷- هدایت دیگران جهت توسعه‌ی شهودهای قوی..... ۸۶
- ۸-۸- موانع تبدیل شدن افراد به مربیان خوب..... ۸۶
- ۸-۹- عناصر مهم و ویژگی‌های برجسته‌ی آموزش..... ۸۶
- ۸-۱۰- اقدامات در فرایند آموزش..... ۸۸
- ۸-۱۱- روش تدریس آینده‌پژوهی..... ۹۰
- مثلت آینده‌پژوهی..... ۹۱

فصل دوم - تحقیقات و مدیریت آینده

- ۱- مدیریت درست آینده..... ۹۵
- ۱-۱- ضرورت بهره‌گیری از مدیریت زمان..... ۹۹
- ۱-۲- عوامل اصلی در ساخت آینده..... ۱۰۴
- ۱-۳- عامل زمان در آینده..... ۱۰۹
- ۱-۴- مزایای نگاه به آینده..... ۱۱۳
- ۱-۵- فایده آینده‌پژوهی..... ۱۱۴

- ۲- اهداف اساسی مدیریت و رهبری آموزشی ۱۱۴
- ۳- مدیریت استراتژیک آموزشی ۱۱۶
- ۴- جایگاه تفکر استراتژیک در برنامه‌ریزی آموزشی ۱۱۸
- ۵- عناصر اصلی فرآیندهای آینده‌نگاری ۱۲۲
- ۶- آینده‌ها (انواع آینده) ۱۲۴
- ۷- طبقه‌بندی روندها و شگفتی‌های آینده ۱۲۸
- ۸- موضوعات کلیدی مطرح در آینده‌پژوهی ۱۵۳
- ۸-۱- مسائل آینده بلندمدت ۱۶۱
- ۸-۲- شاخص‌های توسعه انسانی ۱۶۳
- ۸-۳- طرح کلیات تحول آینده‌های ممکن در افق چشم‌انداز ۱۴۰۴ ۱۶۸
- ۹- فاکتورهای آینده ۱۷۹
- ۱۰- ابعاد و مؤلفه‌های آینده‌پژوهی در نظام آموزشی ۱۸۸
- ۱۰-۱- پنج روش‌های کسب اطلاع و دانستن ۱۸۹
- ۱۰-۲- آموزش نسل‌های آینده ۱۹۱
- ۱۰-۳- ویژگی‌های معلمان آینده نظام آموزشی ۱۹۲

فصل سوم - رویکردها و روش‌های آینده‌پژوهی

- ۱- رویکردهای آینده‌پژوهی ۲۱۱
- آینده‌پژوهی اکتشافی ۲۱۱
- آینده‌پژوهی هنجاری (تجویزی) ۲۱۱
- ۲- ویژگی‌های بنیادین روش‌های آینده‌نگاری ۲۱۴
- ۳- روش‌های انتخاب آینده‌نگاری ۲۲۴
- ۴- انواع روش‌های آینده‌نگاری ۲۲۵
- ۴-۱- تحلیل لایه‌لایه‌ای علت‌ها ۲۲۸
- ۴-۲- تحلیل موضوع‌های نوپدید ۲۳۶

- ۲۳۶..... ۴-۳- پس‌نگری
- ۲۳۷..... ۴-۴- دیده‌بانی آینده
- ۲۳۸..... ۴-۵- تجزیه تحلیل روند
- ۲۳۹..... ۴-۶- پایش روند
- ۲۳۹..... ۴-۷- برون‌یابی روند
- ۲۳۹..... ۴-۸- سناریو
- ۲۵۴..... ۴-۹- نظرخواهی و مشاوره و توکل
- ۲۵۵..... ۴-۱۰- مدل‌سازی
- ۲۵۸..... ۴-۱۱- شبیه‌سازی یا بازی
- ۲۵۷..... ۴-۱۲- شبیه‌سازی‌های رایانه‌ای
- ۲۵۸..... ۴-۱۳- تحلیل تاریخی
- ۲۵۸..... ۴-۱۴- توفان فکری / هم‌اندیشی
- ۲۶۰..... ۴-۱۵- چشم‌انداز سازی
- ۲۷۱..... ۴-۱۶- پانل
- ۲۷۲..... ۴-۱۷- دلفی
- ۲۸۴..... ۴-۱۹- تجزیه و تحلیل روند
- ۲۸۴..... ۴-۲۰- تجزیه و تحلیل پیشران‌ها
- ۲۸۵..... ۴-۲۱- گروه‌های کارشناسی
- ۲۸۵..... ۴-۲۲- تحلیل اهداف
- ۲۸۶..... ۴-۲۳- تبارشناسی
- ۲۸۶..... ۴-۲۴- فناوری‌های حساس
- ۲۸۶..... ۴-۲۵- تحلیل تأثیر متقابل
- ۲۸۷..... ۴-۲۶- تحلیل ریخت‌شناسی
- ۲۸۸..... ۴-۲۷- تحلیل محتوا
- ۲۸۸..... ۴-۲۸- تحلیل ثبت اختراع
- ۲۸۹..... ۴-۲۹- تجسم سازی

- ۳۰-۴- خیال‌پردازی علمی ۲۸۹
- ۳۱-۴- درخت وابستگی ۲۹۰
- ۳۲-۴- پویش / ردیابی محیطی روش کلیدی آینده‌اندیشی ۲۹۰
- ۵- ترکیب مدل‌ها و روش‌ها (آینده‌پژوهی ترکیبی) ۲۹۸
- ۶- تصمیم‌گیری در سازمان‌های آموزشی ۲۹۹

فصل چهارم - اجرای آینده‌پژوهی

- ۱- کانون‌های تفکر آموزشی و پرورشی ۳۰۷
- ۱-۱- وظایف کانون‌های تفکر آموزشی و پرورشی ۳۰۸
- ۲-۱- آخرین/عاقبت‌بینی ۳۰۹
- ۳-۱- تحلیل آینده انقلاب اسلامی ۳۱۰
- ۲- مدل مفهومی اجرای برنامه‌ی آینده‌نگاری ۳۱۲
- ۳- مراحل عملیاتی پیاده‌سازی برنامه‌ی آینده‌نگاری ۳۱۵
- ۱-۳- عوامل حیاتی در آینده‌نگاری ۳۱۶
- ۴- عناصر اجرای آینده‌پژوهی موفق ۳۱۷
- ۱-۴- عوامل موفقیت یک برنامه‌ی آینده‌نگاری ۳۲۲
- ۲-۴- چالش‌های انجام آینده‌نگاری ۳۲۳
- ۵- نظرات و دیدگاه‌های آینده‌نگری در حوزه آموزش و عمل ۳۲۵
- ۶- خروجی‌ها و دستاوردهای آینده‌پژوهی آموزشی و پرورشی ۳۳۶
- ۱-۶- دستاوردهای آینده‌نگاری در آموزش ۳۳۷
- ۲-۶- محتوای آموزش آینده‌نگر ۳۳۸
- ۳-۶- آثار و پیامدهای آینده‌پژوهی ۳۳۸
- ۷- آینده‌پژوه آموزشی (مدیران/کارشناسان، اساتید، مربیان و فراگیران) ۳۳۹
- ۱-۷- پرسش‌ها و پاسخ‌های مدیران/کارشناس آموزشی و پرورشی آینده‌پژوه ۳۴۰

منابع و مأخذ

۳۴۷..... فهرست منابع فارسی

۳۵۷..... فهرست منابع انگلیسی

ضمائم

۳۶۷..... پیوست الف: واژه نامه

۳۷۴..... پیوست ب: کارگاه آموزشی آشنایی با مفاهیم و روش ها و تکنیک های آینده پژوهی

www.ketab.ir

نقش محوری انسان در توسعه و نیل به موفقیت در زمینه‌های گوناگون، لزوم توجه به تعلیم و تربیت متناسب با اهداف تعیین شده را به تصمیم گیران و سیاست‌گذاران تأکید می‌نماید. در جهان متغیر امروزی آموزش به‌عنوان مؤلفه‌ای تأثیرگذار در اداره جامعه آینده به دلیل پیچیدگی روابط و تعاملات و تغییر عوامل محیطی و سازمانی مستلزم رعایت ملاحظات متعددی است. شناخت و آگاهی نسبت به شرایط آینده تعلیم و تربیت، نیاز اساسی سیاست‌گذاران و مدیران و کارشناسان آموزشی می‌باشد. امروزه این نیاز از طریق مطالعات آینده‌پژوهی پاسخ داده می‌شود. سازمان‌های آموزشی از این حیث مستثنا نبوده و مطالعات آینده‌پژوهی در آموزش می‌تواند امکان جدیدی برای مسئولان و مدیران و کارشناسان در زمینه‌ی افزایش کارایی آموزشی با استفاده از پیشرفت‌های علم و فناوری ایجاد نماید.

شناخت آینده، همواره بخشی از میل دیرینه انسان برای درک دنیای پیرامون خود بوده است. در جهان عقل محور امروز، به‌رغم تلاش بسیار و استفاده از دانش و فناوری، برای فهم چشم‌اندازهایی از فردای انسان، گام‌هایی کوچک برداشته شده است. مجموعه این گام‌ها، در زیر نام دانش نوینی به نام «آینده‌پژوهی» گرد آمده‌اند. آینده‌پژوهی تنها به شناخت کلیت آینده جهان و انسان نمی‌پردازد، شیوه‌های نوین مطالعات آینده‌نگر، در بسیاری از موارد به بررسی جزئیات شکل‌گیری پدیده‌ها و فرایندهای آتی نیز می‌پردازد و دانش‌های مختلف، از سیاست و فرهنگ گرفته تا اقتصاد و جنگ، از علوم زیستی و پزشکی همه را در بر می‌گیرد این دانش نوین، در چند دهه گذشته به‌خوبی توانسته است

جای پای خود را در میان علوم و فنون گوناگون به خوبی محکم کند. از این رو، امروزه به ندرت می توان رشته ای از دانش بشری را یافت که در آن به دغدغه پژوهشگران، سیاست گذاران، تصمیم گیران و اجرا کنندگان آن حوزه بدل نشده باشد.

از منظر آینده پژوهی، آموزش به عنوان یک پیشران مهم و تعیین کننده در شکل دهی به آینده علم و فناوری مورد توجه آینده اندیشان و سیاست پژوهان علم و فناوری بوده است. از مهم ترین دلایل این اهمیت، نقش کانونی آموزش در تولید، آموزش، ترویج و توسعه قلمروهای متفاوت دانش و معرفت بشری است.

علاوه بر این، جهانی شدن آموزش، تحرک گسترده دانشجویان و پژوهشگران برای کسب مهارت های آموزشی و پژوهشی به کشورهای پیشتاز در این حوزه، کیفیت بروندهای مراکز آموزشی و پژوهشی و برخی ویژگی های دیگر باعث اهمیت یافتن رقابت پذیری در این حوزه شده است. از این رو ارزیابی و تضمین کیفیت عملکرد واحدهای آموزشی به عنوان گام مهمی به منظور دستیابی به رقابت پذیری، همواره در دستور کار می تواند برای ارزیابی آموزش مورد توجه قرار گیرد. با این همه آثار و رگه هایی از اطلاعات و واقعیات که ریشه در گذشته و حال دارند، می توانند رهنمون ما به آینده باشند. تداوم و اصرار بر «تصمیم گیری صرف در خصوص چندین آینده محتمل بر اساس تجارب گذشته» غفلت از رصد تغییرات آتی را در پی خواهد داشت و با تلخ کامی روبرو خواهد شد.

در زمانی که ما زندگی می کنیم فراگیری آینده بیش از مطالعه گذشته دارای اهمیت می باشد. این مهم در اقتصاد، سیاست، استراتژیک و حوزه تعلیم و تربیت

جای مطالعه و بررسی دارد. با بهره‌گیری از نظریه‌ها و الگوهای نوین می‌توان به شناخت بهتر آینده پرداخت.

www.ketab.ir